

ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ

Економски и социјален совет

**ЕКОНОМСКА КОМИСИЈА ЗА ЕВРОПА
КОМИТЕТ ЗА ПОЛИТИКА ВО ОБЛАСТА
НА ЗАШТИТАТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА**

ЧЕТВРТА МИНИСТЕРСКА КОНФЕРЕНЦИЈА
"ЖИВОТНА СРЕДИНА ЗА ЕВРОПА"
Архус, Данска, 23-25 јуни 1998 година

**КОНВЕНЦИЈА ЗА ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ, УЧЕСТВО НА
ЈАВНОСТА ВО ОДЛУЧУВАЊЕТО И ПРИСТАП ДО ПРАВДА
ЗА ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА**

Страните на оваа Конвенција,

Повикувајќи се на начелото 1 од Стокхолмската декларација за човекова околина,

Повикувајќи се и на начелото 10 од Декларацијата за животна средина и развој од Рио,

Повикувајќи се исто така и на Резолуциите на Генералното Собрание бр. 37/7 од 28.10.1982 година за Светската повелба за природата, и бр. 45/94 од 14.12.1990 година, во врска со потребата да се обезбеди здрава животна средина за доброто на поединците,

Повикувајќи се на Европската повелба за животна средина и здравје, усвоена на Првата европска конференција за животна средина и здравје на Светската здравствена организација, одржана на 08.12.1989 година во Франкфурт на Мајна, Германија,

Потврдувајќи ја потребата да се заштити, сочува и подобри состојбата на животната средина, и да се обезбеди одржлив и еколошки прифатлив развој,

Признавајќи го фактот дека адекватната заштита на животната средина е од суштинско значење за доброто на човекот и за уживањето на основните човекови права, вклучувајќи го и правото на самиот живот,

Признавајќи го и фактот дека секое лице го поседува правото да живее во животна средина што одговара на неговото здравје и добросостојба, и дека секое лице ја има должноста (и како единка, и заедно со останатите) да ја заштити и подобрува животната средина за доброто на сегашните и идните генерации,

Сметајќи дека, за да можат да го потврдат ова право и да ја исполнат оваа должност, граѓаните мора да имаат пристап до информациите, да го имаат правото да учествуваат во одлучувањето и да имаат пристап до правдата во врска со прашањата на заштитата на животната средина, и признавајќи го во оваа смисла фактот дека на граѓаните можеби ќе им биде потребна помош за да можат да ги реализираат своите права,

Прифаќајќи го фактот дека, на полето на заштитата на животната средина, со подобриот пристап до информациите и со учеството на јавноста во одлучувањето, со проширува квалитетот и имплементацијата на одлуките, се придонесува кон јавната свест за аспектите на заштитата на животната средина, на јавноста и се дава можност да ја изрази својата загриженост, и на јавните власти им дава можност да им посветат должно внимание на ваквите грижи,

Сакајќи со ова да ја развијат одговорноста и транспарентноста во донесувањето одлуки и да ја интензивираат јавната поддршка за одлуките во врска со животната средина,

Прифаќајќи ја пожелноста од транспарентност во сите владини тела, и упатувајќи апел до законодавните тела да ги имплементираат принципите на оваа Конвенција во своите постапки,

Признавајќи го фактот дека јавноста има потреба да биде информирана за процедурите за учество во одлучувањето по прашањата на заштитата на животната средина, да има слободен пристап до истите и да знае како да ги користи,

Признавајќи го и значењето на соодветните улоги што поедини граѓани, невладини организации и приватниот сектор можат да ги имаат во заштитата на животната средина,

Со желба да го унапредат образованието на полето на заштитата на животната средина, со што би се зголемило разбирањето на животната средина и одржливиот развој, и сакајќи да ја поттикнат широко распространетата јавна свест за, и учеството во, одлуките што ја засегаат животната средина и одржливиот развој,

Одбележувајќи го во овој контекст значењето на користењето на средствата за јавно информирање и на електронските медиуми или на останатите идни форми на комуникација,

Признавајќи го значењето на целосната интеграција на еколошките размисли во донесувањето одлуки од страна на владите, и соодветната потреба на јавните власти да поседуваат прецизни, сеопфатни и ажурни информации од областа на животната средина,

Прифаќајќи го фактот дека јавните власти ги сметаат информациите сврзани со животната средина за работа од јавен интерес,

Сметајќи дека ефикасните судски механизми би требало да и бидат достапни на широката јавност (вклучувајќи ги и организациите), така што да можат да се заштитат легитимните интереси на јавноста и за да може да се спроведува Законот,

Нагласувајќи го значењето на адекватното обезбедување информации до нивните корисници, со што на корисниците ќе им се овозможи да донесуваат одлуки на полето на заштитата на животната средина, и притоа да бидат коректно информирани,

Признавајќи ја загриженоста на широката јавност во врска со намерното ослободување во животната средина на генетски модифицирани организми, како и потребата од зголемена транспарентност и поинтензивно учество на јавноста во донесувањето одлуки на ова поле,

Уверени дека имплементацијата на оваа Конвенција ќе придонесе кон зајакнувањето на демократијата во регионот на Економската комисија на ООН за Европа (ECE),

Свесни за улогата што во овој поглед ја има ЕСЕ и повикувајќи се, меѓу останатото, на Општите насоки на ЕСЕ во врска со пристапот до информациите за животната средина и учеството на јавноста во донесувањето одлуки во врска со животната средина, содржани во Министерската декларација усвоена од Третата министерска конференција "Животна средина за Европа" одржана на 25. октомври 1995 година во Софија, Бугарија.

Имајќи ги предвид соодветните одредби содржани во Конвенцијата за оценка на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст, усвоена во Еспо, Финска, на 25. февруари 1991 година; Конвенцијата за прекуграничните последици од индустриските несреќи; и Конвенцијата за заштита и користење на прекуграничните водни текови и меѓународните езера (обете усвоени на 17.03.1992 година во Хелсинки), како и во останатите регионални конвенции,

Свесни дека усвојувањето на оваа Конвенција ќе придонесе кон натамошното развивање на процесот "Животна средина за Европа", како и кон резултатите од Четвртата министерска конференција во јуни 1998 година во Аархус, Данска,

Се договорија за следново:

Член 1

Цел

За да се придонесе кон заштитата на правото на секој поединец од сегашните и идните генерации, да живее во животна средина што е соодветна за неговото здравје и добросостојба - секоја Страна ќе ги гарантира правата на пристап до информации, учеството на јавноста во одлучувањето, и на пристап до правда кај прашањата сврзани со заштитата на животната средина, а согласно со одредбите од оваа Конвенција.

Член 2

Дефиниции

За потребите на оваа Конвенција,

1. Во случај текстот да не укажува поинаку, "Страна" ќе се однесува на договорната страна на оваа Конвенција;

2. "Јавна власт" значи:

(а) Влада (власт), на национално, регионално и друго ниво;

(б) Физички и правни лица што обавуваат јавни административни функции согласно со националниот Закон, вклучувајќи ги и конкретните должности, активности или услуги сврзани со животната средина;

(в) Сите други физички или правни лица што имаат јавни задолженија или функции, или што обезбедуваат јавни услуги во врска со животната средина, под контрола на тело или лице од алинеите (а) или (б) од овој став;

(г) Институциите на било која организација на регионална економска интеграција од Член 17, која што е Страна во оваа Конвенција.

Оваа дефиниција не ги вклучува телата или институциите што функционираат во судско или законодавно својство.

3. "Информации во врска со животната средина" ги означува сите информации во писмена, визуелна, аудио, електронска или која и да е друга материјална форма, а во врска со:

(а) Состојбата на елементите на животната средина, како што се воздухот и атмосферата, водата, почвата, земјиштето, пејсажните и природните локалитети, биолошкиот диверзитет и неговите компоненти,

вклучувајќи ги и генетски модифицираните организми, и интеракцијата помеѓу овие елементи;

(б) Факторите, како што се супстанциите, енергијата, бучавата и радијацијата, и активностите или мерките, вклучувајќи ги и административните мерки, спогодбите, политиките, законодавството, плановите и програмите за заштита на животната средина, што во моментот или евентуално во иднина ќе ги засегаат елементите на животната средина, во смисла на алинеа (а) од овој член, и анализите на исплатливоста и останатите економски анализи и претпоставки што се користат при донесувањето одлуки за животната средина;

(в) Состојбата со здравјето и безбедноста на луѓето, животните услови на луѓето, културните локалитети и објекти, во онаа мерка во која што истите се или би можеле да бидат засегнати со состојбата на елементите на животната средина или, преку овие елементи, со факторите, активностите или мерките од алинеа (б);

4. "Јавност" означува едно или повеќе физички или правни лица и, согласно со националното законодавство или пракса, нивните здруженија, организации или групи;

5. "Конкретната јавност" се однесува на јавноста засегната (во моментот или во иднина) со, или што има интерес во, донесувањето одлуки за животната средина; за потребите на оваа дефиниција, ќе се смета дека интерес имаат и невладините организации што ја унапредуваат заштитата на животната средина и што исполнуваат кој и да е услов поставен во националниот закон.

Член 3 Општи одредби

1. Секоја Страна ќе ги преземе неопходните законодавни, регулативни и други мерки, вклучувајќи ги и мерките за остварување компатибилност помеѓу одредбите со кои се имплементираат одредбите од оваа Конвенција во однос на информирањето, јавното учество и пристапот до правдата, како и соодветните мерки за реализација- со цел да се воспостави и одржува јасна, транспарентна и конзистентна рамка за имплементација на одредбите од оваа Конвенција.

2. Секоја Страна ќе настојува да обезбеди дека службените лица и власти ќе и помага и ќе ја упатуваат јавноста што бара пристап до информациите, да учествува во донесувањето одлуки и во барањето пристап до правдата во работите сврзани со животната средина.

3. Секоја Страна ќе го унапредува образованието на полето на заштитата на животната средина и еколошката свест кај јавноста, особено за начините на кои што може да се добие пристап до

информациите, да се учествува во донесувањето одлуки и да се добие пристап до правдата кај работите сврзани со животната средина.

4. Секоја Страна ќе се погрижи за соодветно признавање и поддршка на здруженијата, организациите или групите што ја унапредуваат заштитата на животната средина, и нејзиниот национален правен систем да биде конзистентен со оваа облигација.

5. Одредбите од оваа Конвенција нема да влијаат врз правото на дадена Страна да одржува или воведува мерки со кои што се обезбедува поширок пристап до информациите, поинтензивно учество на јавноста во одлучувањето, и поголем пристап до правдата во врска со прашањата на полето на животната средина - одошто тоа се бара со оваа Конвенција

6. Оваа Конвенција како услов нема да постави какво било отстапување од постоечките права на пристап до информации, учество на јавноста во одлучувањето и пристап до правдата кај прашањата сврзани со животната средина.

7. Секоја Страна ќе ја унапредува примената на начелата на оваа Конвенција во меѓународните процеси на донесување одлуки на полето на животната средина, и во рамките на меѓународните организации што се задолжени за работи на полето на животната средина.

8. Секоја Страна ќе се погрижи лицата што ги реализираат своите права согласно со одредбите од оваа Конвенција, да не бидат парично казнети, судски гонети или загрозувани на кој и да е друг начин заради својот ангажман. Оваа одредба нема да влијае врз овластувањата на националните судови да реализираат разумни трошоци во судските постапки.

9. Во доменот на примената на релевантните одредби од оваа Конвенција, јавноста ќе има пристап до информациите, ќе ја има можноста да учествува во одлучувањето и ќе има пристап до правдата во работите сврзани со животната средина, без дискриминација во однос на државјанството, националноста или местото на постојан престој и, доколку се работи за правно лице, без дискриминација во однос на тоа каде тоа го има пријавено своето седиште или центар на своите активности.

Член 4

Пристап до информациите за животната средина

1. Секоја Страна ќе се погрижи, согласно со наредните ставови на овој член, јавните власти, како одговор на потребата од информациите за животната средина, да ги стават овие информации на располагање на јавноста, во рамките на националната легислатива, вклучувајќи ги и (по

потреба и согласно со став б) од овој член) копиите од фактичката документација што содржи вакви информации:

(а) Без да мора да се даде изјава за заинтересираноста;

(б) Во бараната форма, освен доколку:

(i) За јавната власт не е разумно ваквите информации да ги стави на располагање во друга форма, во кој што случај ќе треба да бидат дадени причините заради кои што информациите се даваат во таква форма; или

(ii) Информациите веќе не се јавно расположиви во некоја друга форма.

2. Информациите за животната средина од Член 1 од претходниот текст ќе бидат ставени на располагање што е можно поскоро, а најдоцна во рок од еден месец по доставувањето на конкретното барање, освен доколку обемот и комплексноста на бараните информации не го оправдуваат пролонгирањето на овој период, за максимум два месеца по самото барање. Барателот на информации ќе биде информиран за секое пролонгирање и за причините за истото.

3. Дадено барање за информации за животната средина може да биде одбиено доколку:

(а) Јавната власт до која што барањето е упатено, не ги поседува бараните информации за животната средина;

(б) Барањето е очигледно неразумно или е формулирано премногу општо; или

(в) Барањето се однесува на материјал што во моментот се комплетира или се однесува на интерните комуникации на јавните власти, во случаите кога во националното граѓанско или обичајно право постои основ за таков исклучок, имајќи го предвид јавниот интерес што е опслужуван со ваквото откривање.

4. Барањето за информации за животната средина може да се одбие доколку откривањето (објавувањето) на ваквите информации негативно би влијаело врз:

(а) Доверливоста на постапките на јавните власти, во случаите кога за ваквата доверливост постои гаранција во националниот Закон;

(б) Меѓународните односи, националната одбрана или јавната безбедност;

(в) Владеењето на правдата, можноста секое лице да има фер судење или врз можноста на конкретна јавна власт да спроведува истрага од кривична или дисциплинска природа;

(д) Доверливоста на комерцијалните и индустриските информации, во случаите кога ваквата доверливост е заштитена со Закон, со цел да се заштити легитимниот економски интерес. Во оваа смисла, информациите за емисиите што се релевантни за заштитата на животната средина, ќе бидат ставени на располагање;

(ѓ) Правата на интелектуална сопственост;

(е) Доверливоста на личните податоци и/или досијеа што се однесуваат на дадено физичко лице, во случаите кога тоа лице не дало согласност за објавувањето на информациите, и тоа кога за ваквата доверливост постои одредба во националниот Закон;

(ж) Интересите на трета страна што ги обезбедила бараните информации, без таа трета страна да имала правна обврска (фактичка или потенцијална) тоа да го стори, и во случаите кога таа трета страна не се согласува материјалот да се објави; или

(з) Животната средина на која што овие информации се однесуваат, како на пример природните локалитети каде што се одгледуваат младите на ретките видови.

Горенаведените основи за одбивање се толкува на рестриктивен начин, земајќи го во предвид јавниот интерес што е засегнат од објавувањето и земајќи во предвид дали бараната информација се однесува на емисии во животната средина.

5. Во случај јавната власт до која е упатено барањето за информации во врска со животната средина да не ги поседува бараните информации, таа што е можно поскоро ќе го информира барателот на информации за јавната власт за која што таа смета дека ги поседува бараните информации, или самото барање за информации ќе го проследи до таа јавна власт и за тоа ќе го информира и барателот на информации.

6. Секоја Страна ќе се погрижи, доколку информациите изземени од објавување согласно со ставовите 3(в) и 4 од овој член, можат да се издвојат без загрозување на доверливоста на самите изземени информации - јавните власти на располагање ќе го стават останатиот дел од информациите за животната средина што биле побарани.

7. Одбивањето на дадено барање за информации ќе биде издадено во писмена форма, доколку самото барање било во писмена форма, или доколку барателот на информации така сака. Во одбивањето ќе бидат наведени причините за одбивањето и ќе бидат дадени информации за

пристап до процедурата на разгледување, согласно со Член 9. Одбивањето ќе биде издадено што е можно побргу, а најдоцна во рок од еден месец, освен доколку комплексноста на бараните информации не го оправдува пролонгирањето на овој период, на максимум два месеца по приемот на барањето за информации. Барателот на информации ќе биде информиран за сите пролонгирања на роковите и за причините за истите.

8. Секоја Страна може на своите јавни власти да им дозволи да го наплатуваат обезбедувањето информации, меѓутоа наплатуваните износи ќе се движат во разумни рамки. Јавните власти што имаат намера да го наплатуваат обезбедувањето информации, ќе им стават на увид на барателите на информации ценовник на своите услуги; притоа, ќе биде наведено во кои случаи ќе мора да се плати за информациите, а во кои случаи е дозволено изземање од таа обврска, како и случаите кога обезбедувањето на бараните информации зависи од авансното плаќање на бараниот износ.

Член 5

Собирање и објавување на информациите за животната средина

1. Секоја Страна ќе се погрижи:

(а) Јавните власти да поседуваат и ажурираат информации за животната средина што се релевантни за нивните функции;

(б) Да се воспостават мандаторни системи, така што да постои адекватен протек на информации до јавните власти, во врска со предлаганите и постоечките активности што би можеле битно да ја засегаат животната средина;

(в) Во случај на каква и да е имплицитна закана за човековото здравје или за животната средина, како последица од човековите активности или природни причини, до субјектите на јавноста што би можеле да бидат засегнати, веднаш и без оддолжување да се објавуваат сите информации што би можеле на јавноста да и овозможат да преземе мерки за спречување или ублажување на штетите што би настанале како последица од самата закана, а кои информации се наоѓаат во посед на конкретна јавна власт.

2. Во рамките на сопственото национално законодавство, секоја Страна ќе се погрижи начинот на кој што јавните власти на јавноста и ги ставаат на располагање информациите за животната средина да биде транспарентен, и самите информации за животната средина да бидат ефикасно расположиви, по пат на, меѓу останатото:

(а) Обезбедување доволно информации за јавноста во врска со видот и опфатот на информациите за животната средина што се наоѓаат во

посед на релевантните јавни власти; за основните услови под кои ваквите информации се ставаат на располагање и пристап; и за процесот со кој што истите можат да се добијат;

(б) Воведувањето и одржувањето практични аранжмани, како што се:

(i) Јавно расположивите листи, регистри или досијеа;

(ii) Барањето службените лица да и помогнат на јавноста во нејзиното барање пристап до информациите согласно со оваа Конвенција; и

(iii) Прецизирањето на пунктовите за контакт; и

(в) Обезбедување пристап до информациите за животната средина содржани во листите, регистрите или досијеата од став (б) (и), без наплата.

3. Секоја Страна ќе се погрижи информациите за животната средина да стануваат постепено се повеќе расположиви во електронските бази на податоци до кои што јавноста лесно ќе може да има пристап преку јавните телекомуникациони мрежи. Во информациите расположиви во оваа форма ќе спаѓаат:

(а) Извештаи за состојбата на животната средина, од став 4 од натамошниот текст;

(б) Текстови на законските одредби во врска со животната средина;

(в) Доколку тоа е примерно, политики, планови и програми за животната средина, и спогодби на полето на животната средина; и

(г) Други информации, доколку расположивоста на ваквите информации во оваа форма би го олеснила спроведувањето на националниот закон за имплементација на оваа Конвенција,

под услов ваквите информации да се веќе расположиви во електронска форма.

4. Во редовни интервали не подолги од три или четири години, секоја Страна ќе објавува и дисеминира национален извештај за состојбата на животната средина, вклучувајќи ги и информациите за квалитетот на животната средина и информациите за притисоците врз животната средина.

5. Во рамките на сопственото законодавство, секоја Страна ќе преземе мерки за потребите на објавување, меѓу останатото, на:

(а) Документите од законодавството и политиките, како што се документите во врска со стратегиите, политиките, програмите и акционите планови сврзани со животната средина, и тековните извештаи за нивно спроведување, изготвени на различни инстанции на владата;

(б) Меѓународните спогодби, конвенции и договори за прашањата на полето на животната средина; и

(в) Останатите значајни меѓународни документи за прашања од доменот на животната средина, доколку тоа е соодветно.

6. Секоја Страна ќе ги охрабрува субјектите чии што активности имаат битно влијание врз животната средина, редовно да ја информираат јавноста за влијанието на нивните активности и производи врз животната средина, во рамките на (онаму каде што тоа е соодветно) доброволното еко-маркирање или еко-ревизорство, или на други начини.

7. Секоја Страна:

(а) Ќе ги објавува фактите и анализите на фактите што таа ги смета за релевантни и битни во осмислувањето на основните насоки на политиката за заштита на животната средина;

(б) Ќе го објавува, или ќе го стави на располагање и увид на некој друг начин, расположивиот појаснувачки материјал за своите активности и односи со јавноста за работите што спаѓаат во доменот на оваа Конвенција; и

(в) Ќе обезбедува информации во соодветна форма за обавувањето јавни функции или за обезбедувањето јавни услуги сврзани со животната средина, од страна на владата на сите инстанции.

8. Секоја Страна ќе формира механизми за да обезбеди дека на јавноста ќе и се стават на располагање доволно информации, на начин што на корисниците на информации ќе им овозможи да донесуваат одлуки за животната средина врз основа на добра информираност.

9. Имајќи ги предвид соодветните меѓународни процеси, секоја Страна ќе преземе мерки за постепено формирање сеопфатен национален систем на инвентари или регистри на загадувачи, во структурирана, компјутеризирана и јавно расположива база на податоци, компилирана со помош на стандардизираното доставување извештаи. Ваквиот систем би можел да содржи и податоци и трансфери за прецизиран опфат на супстанции и производи, вклучувајќи го тука и користењето (експлоатацијата) на водите, енергијата и ресурсите, од конкретизиран обем на активности до еколошките медиуми, и до локалитетите на теренско и не-теренско пречистување и депонирање.

10. Ниеден дел од овој член нема да го ограничи или загрози правото на Страните да одбијат да објават одделни информации за животната средина, согласно со Член 4, став 3 и 4.

Член 6

Учеството на јавноста во одлучувањето по конкретни активности

1. Секоја Страна:

(а) Ќе ги применува одредбите од овој член во однос на одлуките дали да ги дозволи предложените активности наведени во Прилог I;

(б) Согласно со својот национален закон, исто така ќе ги применува одредбите од овој член во одлучувањето по предложените активности што не се наведени во Прилог I што би можеле да имаат битен ефект врз животната средина. За оваа цел, Страните ќе утврдат дали конкретна предложена активност подлежи на овие одредби; и

(в) Може да одлучи, врз поединечна основа и доколку за тоа постои одредба во националниот Закон, да не ги примени одредбите од овој член врз предложените активности што служат на потребите на националната одбрана, доколку таа Страна смета дека ваквата примена би имала негативен ефект врз овие потреби.

2. Засегнатата јавност ќе биде информирана, со јавно известување или поединечно (како што е посоодветно), на почетокот од процедурата на одлучувањето по прашањата на полето на животната средина и, на адекватен, навремен и ефикасен начин, меѓу останатото и за:

(а) Предложената активност и примената врз основа на која што одлуката ќе биде донесена;

(б) Природата на можните одлуки или на нацрт-одлуката;

(в) Јавната власт што е надлежна за донесувањето на одлуката;

(г) Предвидената процедура, вклучувајќи го и, доколку и кога овие информации можат да се обезбедат, следново:

(i) Започнувањето на процедурата;

(ii) Можностите за учество на јавноста;

(iii) Времето и местото на одржување на предвиденото јавно сослушување;

(iv) Името на јавната власт од која што можат да се добијат релевантните информации и каде што се депонирани релевантните информации за увид од страна на јавноста;

(v) Името на релевантната јавна власт или на кое и да е друго официјално тело до кое што можат да се достават прашања или забелешки, и динамиката на проследување на забелешките или прашањата; и

(vi) Кои информации за животната средина сврзани со предложената активност се расположиви; и

(д) Фактот дека активноста подлежи на национална или прекугранична процедура за оценка на влијанието врз животната средина.

3. Процедурите за учество на јавноста ќе содржат разумни рокови за различните фази, со кои што ќе се даде доволно време за информирање на јавноста согласно со став 2, и на јавноста ќе и се даде доволно време да се подготви и ефикасно да учествува во текот на донесувањето одлуки за животната средина.

4. Секоја Страна ќе се погрижи за навремено учество на јавноста, кога сите опции се отворени и кога може да се реализира ефикасно учество на јавноста.

5. Онаму каде што тоа е соодветно, секоја Страна ќе ги поттикнува идните субјекти да ја определат засегнатата јавност, да влегуваат во дискусии, и да обезбедуваат информации во врска со целите на нивната примена, пред тие да поднесат барање за одобрение.

6. Секоја Страна од надлежните јавни власти ќе побара на засегнатата јавност да и овозможат увид, на барање, онаму каде што тоа е потребно според националниот Закон, бесплатно и веднаш штом тоа ќе биде можно, во сите информации релевантни за одлучувањето од овој член, кои што информации ќе бидат расположиви во текот на процедурата на учество на јавноста, без ограничување на правото на Страните да одбијат да објават одделни информации согласно со Член 4, став 3 и 4. Како минимум и без ограничувања во поглед на одредбите од Член 4, релевантните информации ќе го опфаќаат и следново:

(а) Опис на местото на реализација и на физичките и техничките особености на предложената активност, како и проценка за очекуваните остатоци и емисии;

(б) Опис на битните влијанија на предложената активност врз животната средина;

(в) Опис на мерките што се предвидуваат за спречување и/или за редуцирање на последиците, вклучувајќи ги и емисиите;

(г) Не-техничко резиме на горенаведеното;

(д) Преглед на основните алтернативи проучени од страна на кандидатот; и

(ѓ) Согласно со националните законски одредби, основните извештаи и совети издадени од страна на јавната власт, во моментот кога засегнатата јавност ќе биде информирана согласно со став 2 од претходниот текст.

7. Со постапките за учество на јавноста, на јавноста ќе и се дозволи во писмена форма или, доколку така е поссоветно, на јавен увид или разговор со кандидатот, да ги достави сите забелешки, информации, анализи или мислења што таа ги смета за релевантни на предложената активност.

8. Секоја Страна ќе се погрижи во одлуката соодветно да се земе предвид резултатот од учеството на јавноста.

9. Секоја Страна ќе се погрижи, откако јавната власт ќе ја донесе одлуката, јавноста да биде веднаш информирана за истата, во согласност со соодветните процедури. Секоја Страна на јавноста ќе и го стави на располагање текстот на одлуката, заедно со причините и размислите врз основа на кои што одлуката била донесена.

10. Секоја Страна ќе се погрижи, кога јавната власт повторно ќе ги разгледува или ажурира важечките услови за дадена активност од став 1, да се применуваат *mutatis mutandis* и онаму каде што тоа ќе биде соодветно одредбите од ставовите 2 до 9 од овој член.

11. Во рамките на сопствениот национален Закон и до оној степен до кој што тоа ќе биде остварливо и соодветно, секоја Страна ќе ги применува одредбите од овој член при одлучувањето дали да го дозволи намерното ослободување на генетски модифицираните организми во животната средина.

Член 7

Учеството на јавноста во однос на плановите, програмите и политиките сврзани со животната средина

Секоја Страна ќе воведо соодветни практични и/или други одредби, со кои што на јавноста ќе и се овозможи да учествува во текот на изготвувањето на плановите и програмите на полето на животната средина, врз транспарентна и фер основа, откако претходно на јавноста

ќе и ги стави на располагање неопходните информации. Во оваа смисла, ќе се применува Член 6, став 3, 4 и 8. Јавноста што ќе може да земе учество ќе биде прецизирана од страна на релевантната јавна власт, имајќи ги предвид целите на оваа Конвенција. Доколку тоа е соодветно, секоја Страна ќе настојува да ги обезбеди условите за учество на јавноста во изготвувањето на политиките што се однесуваат на животната средина.

Член 8

Учеството на јавноста во текот на изготвувањето на извршните прописи и/или на општо важечките правно обврзувачки нормативни инструменти

Секоја Страна ќе настојува да го унапредува активното учество на јавноста во соодветна фаза, и додека опциите се уште се отворени, во текот на изготвувањето од страна на јавните власти, на извршните одредби и на останатите општо важечки правно обврзувачки правила, што можат да имаат битно влијание врз животната средина. За таа цел, ќе треба да се преземат следниве мерки:

(а) Ќе треба да се фиксираат динамиките и роковите што ќе бидат доволни за ефикасно учество;

(б) Нацрт-правилата ќе треба да се објават или некој друг начин да се направат јавно расположиви; и

(в) На јавноста ќе треба да и се даде можност да коментира, непосредно или преку репрезентативните консултативни тела.

Резултатот од учеството на јавноста ќе се земе предвид што е можно повеќе.

Член 9

Пристап до правдата

1. Во рамките на сопственото национално законодавство, секоја Страна ќе се погрижи, секое лице што смета дека неговото барање за информации согласно со Член 4 било игнорирано, неправедно одбиено (делумно или целосно), неадекватно одговорено или необработено на некој друг начин во согласност со одредбите од тој член - да има пристап до процедурата на разгледување пред суд или пред некое друго независно и непристрасно тело формирано со Закон.

Во околности кога Страната ќе се погрижи за ваквото разгледување од страна на суд, таа (Страната) ќе се погрижи ваквото лице исто така да има пристап до експедитивна процедура прецизирана со Закон,

бесплатно или по ниска цена, каде што одредена јавна власт повторно ќе го разгледа барањето за информации, или тоа ќе го стори независно и непристрасно тело што не претставува судски орган.

Конечните одлуки согласно со овој став 1, ќе бидат обврзувачки за јавната власт што ги поседува информациите. Причините ќе бидат наведени во писмена форма, барем онаму каде што пристапот до информациите се одбива согласно со овој став.

2. Во рамките на сопственото национално законодавство, секоја Страна ќе се погрижи субјектите на засегнатата јавност

(а) Што имаат доволен интерес

или, како алтернатива,

(б) Чие што право е намалено, онаму каде што административниот процедурален закон на одредена Страна го поставува тоа како предуслов,

ќе имаат пристап до процедура на разгледување пред суд и/или пред друго независно или непристрасно тело формирано со Закон, да ја оспорат суштествената и процедуралната законитост на која и да е одлука, акт или пропуст подложни на одредбите од Член 6 и (онаму каде што за тоа постои одредба во националниот Закон и без ограничување во однос на став 3 од натамошниот текст), на останатите релевантни одредби од оваа Конвенција.

Она што претставува доволен интерес и намалување на дадено право, ќе биде определено согласно со условите од националниот Закон, и конзистентно со целта на засегнатата јавност да и се даде широк пристап до правдата во рамките на полето на примена на оваа Конвенција. За оваа цел, интересот на која и да е невладина организација што ги исполнува условите од Член 2, став 5, ќе се смета за доволен за потребите на алинеа (а) од претходниот текст. За овие организации исто така ќе се смета дека имаат права што можат да се намалат за потребите на алинеа (б) од претходниот текст.

Одредбите од овој став 2 нема да ја исклучат можноста од прелиминарна процедура на разгледување пред административна власт, и нема да влијае врз условот за исцрпување на административните процедури на разгледување пред да се прибегне кон судските процедури на разгледување, онаму каде што ваков услов постои во националниот Закон.

3. Покрај и без ограничување во однос на процедурите на разгледување од став 1 и 2 од претходниот текст, секоја Страна ќе се погрижи, субјектите на јавноста (што ги задоволуваат критериумите поставени во националниот Закон, доколку истите постојат) да имаат пристап до административните или судските процедури за оспорување на актите и пропустите од страна на физички лица и јавни власти, кои што се

наоѓаат во спротивност со одредбите на националниот закон на таа договорна страна во врска со животната средина.

4. Покрај и без ограничување во однос на став 1 од претходниот текст, со процедурите од став 1, 2 и 3 ќе обезбедат адекватни и ефикасни мерки за отстранување на последиците, вклучувајќи го и издавањето судски налози (онаму каде што тоа е соодветно), и дека ќе бидат фер, праведни, навремени и не премногу скапи. Одлуките на судовите и (секогаш кога тоа е можно) на останатите тела, ќе и бидат ставени на увид на јавноста.

5. За да се зголеми ефективноста на одредбите од овој член, секоја Страна ќе се погрижи јавноста да има пристап до информациите за административните и судските процедури на разгледување, и ќе ја разгледа можноста за формирање соодветни механизми за помош, за да се отстранат или редуцираат финансиските и останатите пречки за пристап до правдата.

Член 10 **Состанок на Страните**

1. Првиот состанок на Страните ќе биде свикан во рок од најмногу една година по датата на влегување во сила на оваа Конвенција. Потоа, редовен состанок на Страните ќе се одржува најмалку еднаш на секои две години, освен доколку Страните не решат поинаку, или на писмено барање од било која Страна, под услов истото барање да биде поддржано од најмалку една третина од сите Страни, во рок од шест месеци откако Извршниот секретар на Економската комисија за Европа ќе го проследи до сите Страни.

2. На своите состаноци, Страните постојано ќе ја разгледуваат имплементацијата на оваа Конвенција, врз основа на редовните извештаи од Страните. Со оваа цел на ум, Страните:

(а) Ќе ги разгледуваат политиките и правните и методолошките приоди во однос на пристапот до информации, учеството на јавноста во одлучувањето и пристапот до правдата во прашањата сврзани со животната средина, со цел нивно натамошно подобрување;

(б) Ќе ги разменуваат информациите во врска со искуствата стекнати од склучувањето и имплементирањето билатерални и мултилатерални спогодби или други аранжмани што се релевантни за целите на оваа Конвенција, а на кои што потписнички се една или повеќе Страни кон оваа Конвенција;

(в) Онаму каде што тоа ќе биде соодветно, ќе ги бараат услугите на соодветните тела на ЕСЕ и на останатите надлежни меѓународни тела и специфични комитети, во однос на сите аспекти што се сврзани со остварувањето на целите на оваа Конвенција;

- (г) Ќе формираат зависни тела што тие ќе ги сметаат за неопходни;
- (д) По потреба ќе изготвуваат протоколи кон оваа Конвенција;
- (ѓ) Ќе ги разгледуваат и усвојуваат предлозите за дополнувања кон оваа Конвенција, согласно со одредбите од Член 14;
- (е) Ќе разгледуваат и спроведуваат дополнителни активности што можат да бидат потребни за остварувањето на целите на оваа Конвенција;
- (ж) На својот прв состанок, ќе ги разгледаат и ќе ги усвојат со консензус деловодниците за своите состаноци и за состаноците на зависните тела;
- (з) На својот прв состанок, ќе ги разгледаат своите искуства од имплементацијата на одредбите од Член 5, став 9, и ќе одлучат кои чекори се неопходни за натаму да се развие системот од тој став, имајќи ги предвид меѓународните процеси и трендови, вклучувајќи го и изготвувањето соодветен инструмент во врска со регистрите или инвентарите во врска со ослободувањето на загадувањето и неговото пренесување, што би можеле да се организираат како прилог кон оваа Конвенција.

3. По потреба, Состанокот на Страните може да ја разгледа можноста од воспоставување финансиски аранжмани.

4. Обединетите нации, нивните специјализирани агенции и Меѓународната агенција за атмосферска енергија, како и било која држава или организација на регионална економска интеграција која што, согласно со Член 17, го има правото да ја потпише оваа Конвенција, меѓутоа која што не е Страна кон оваа Конвенција, како и било која меѓувладина организација квалифицирана во областите на кои што се однесува Конвенцијата- ќе го има правото да учествува на состаноците на Страните во својство на набљудувач.

5. Било која невладина организација квалифицирана во областите на кои што се однесува оваа Конвенција, а која што го информирала Извршниот секретар на Економската комисија за Европа за својата желба да биде застапена на конкретен состанок на Страните- ќе го има правото да учествува на состанокот, освен доколку за ова приговор не вложи барем една третина од Страните присатни на конкретниот состанок.

6. За потребите на став 4 и 5 од овој член, деловодниците од став 2, алинеа (ж) од овој член ќе состават основа за практичните аранжмани за процедурата на пристапување и за останатите релевантни услови.

Член 11

Право на глас

1. Освен во случаите од став 2 од овој член, секоја Страна кон оваа Конвенција ќе го има правото да гласа.

2. Организациите на регионална економска интеграција, во работите во рамките на својата компетенција, ќе го реализираат своето право на глас со број на гласови што е еднаков на бројот на нивните земји-членки кои што се и Страни кон оваа Конвенција. Овие организации нема да го реализираат своето право на глас доколку нивните земји-членки го реализираат своето право на глас, и обратно.

Член 12

Секретаријат

Извршниот секретар на Економската комисија за Европа ќе ги обавува следниве секретаријатски функции:

- (а) Свикување и подготвување на состаноците на Страните;
- (б) Доставување до Страните на извештаи и други информации примени согласно со одредбите од оваа Конвенција;
- (в) Сите други функции што можат да ги определат Страните.

Член 13

Прилози

Прилозите кон оваа Конвенција ќе претставуваат составен дел од истата.

Член 14

Дополнувања кон Конвенцијата

1. Било која Страна може да предложи дополнувања кон оваа Конвенција.

2. Текстот на било кое предложено дополнување кон оваа Конвенција ќе му биде доставен во писмена форма на Извршниот секретар на Економската комисија за Европа, кој што за истиот ќе ги извести сите Страни, најмалку 90 дена пред состанокот на Страните до кој што тој е предложен за усвојување.

3. Страните ќе сторат се што е во нивна моќ со консензус да постигнат согласност по било кое предложено дополнување кон оваа Конвенција. Во случај сите напори за остварување консенсуз да бидат исцрпени, а не биде постигната никаква согласност, дополнувањето како последен

чекор ќе биде усвоено со тро-четвртинско мнозинско гласање од страна на Страните што присуствуваат и гласаат на состанокот.

4. Дополнувањата кон оваа Конвенција усвоени согласно со став 3 од овој член, ќе бидат доставени од страна на Депозитерот до сите Страни за ратификација, одобрување или прифаќање. Дополнувањата кон текстот на оваа Конвенција (што не претставуваат дополнувања кон некој од нејзините прилози), за Страните што ги ратификувале, одобриле или прифатиле, ќе стапат на сила на 90. ден откако Депозитерот ќе прими известување за нивната ратификација, одобрување или прифаќање од страна на најмалку три четвртини од овие Страни. Потоа, истите ќе стапат на сила за било која друга Страна, на 90. ден откако таа Страна ќе ги депонира сопствените инструменти на ратификација, одобрување или прифаќање на дополнувањата.

5. Секоја Страна што не е во можност да одобри дадено дополнување или прилог кон оваа Конвенција, за тој факт писмено ќе го извести Депозитарот во рок од 12 месеци од датата на која што е донесена одлуката за неможност за усвојување. Депозитарот без одлагање ќе ги извести сите останати Страни за секое вакво добиено известување. Секоја Страна може во било кое време своето вакво претходно известување да го замени со известување за прифаќање и, по депонирањето на инструментот на прифаќање кај Депозитарот, дополнувањата кон ваков прилог ќе стапат на сила за таа Страна;

6. По истекот на 12 месеци од датата на негово соопштување од страна на Депозитарот од став 4, дадено дополнување кон конкретен прилог, ќе влезе во сила за оние Страни што не доставиле известување до Депозитарот во согласност со одредбите од став 5 од овој член, под услов вакво известување да не било доставено од најмногу една третина од Страните.

7. За потребите на овој член, терминот "Страните што се присатни и што гласале" ги означува Страните што присуствувале и што гласале "за" или "против".

Член 15

Разгледување на почитувањето

Врз основа на консензус, Состанокот на Страните ќе воспостави аранжмани од неконфронтативна, несудска и од консултативна природа, за разгледување на почитувањето на одредбите од оваа Конвенција. Овие аранжмани ќе овозможат соодветна инволвираност на јавноста, и можат во себе да содржат опција соопштенијата да се разгледуваат од страна на субјектите на јавноста, во врска со работите поврзани со оваа Конвенција.

Член 16

Решавање спорови

1. Доколку помеѓу две или повеќе Страни дојде до спор околу интерпретацијата или примената на оваа Конвенција, тие ќе побараат решение за истиот по пат на преговори или преку било кој друг начин на решавање спорови што е прифатлив за страните во спорот.

2. При потпишувањето, ратификувањето, прифаќањето, одобрувањето или пристапувањето кон оваа Конвенција, или во било кое време потоа, Страната може да достави писмена изјава до Депозитарот дека, за спор што не е решен согласно со став 1 од овој член, таа (Страната) ќе го прифати едното или обете следни средства на решавање спорови како обврзувачки во однос на било која Страна што ќе ја прифати истата обврска:

(а) Доставување на спорот до Меѓународниот суд на правдата;

(б) Арбитража согласно со процедурата утврдена во Прилог II.

3. Доколку Страните во спорот ги прифатиле обата начина на решавање на спорот од став 2 од овој член, самиот спор може да се достави само до Меѓународниот суд на правдата, освен доколку страните во спорот не се договорат поинаку.

Член 17

Потпишување

Оваа Конвенција ќе биде отворена за потпишување во Аархус (Данска), на 25 јуни 1998 година, а по таа дата, во седиштето на Обединетите нации во Њујорк, се до 21 декември 1998 година, од страна на земјите-членки на Економската комисија за Европа, како и од страна на земјите што поседуваат консултативен статус во Економската комисија за Европа, согласно со став 8 и 11 од резолуцијата на Економскиот и општествен совет бр. 36 (IV) од 28. март 1947 година, и од страна на организациите на регионална економска интеграција што опфаќаат суверени држави што се членки на Економската комисија за Европа, а на кои што нивните земји-членки ја имаат пренесено надлежноста за работите што се раководат според оваа Конвенција, вклучувајќи ја и надлежноста односно компетентноста да се влегува во спогодби во однос на овие прашања.

Член 18

Депозитар

Генералниот секретар на Обединетите нации ќе дејствува како Депозитар на оваа Конвенција.

Член 19

Ратификација, прифаќање, одобрување и пристапување

1. Оваа Конвенција ќе подлежи на ратификација, прифаќање или одобрување од страна на земјите-потписнички и од страна на организациите на регионална економска интеграција.
2. Конвенцијата ќе биде отворена за пристапување од 22 декември 1998 година, од страна на земјите и организациите на регионална економска интеграција од Член 17.
3. Било која друга земја што не е спомната во став 2 од овој член, а што е членка на Обединетите нации, може да пристапи кон оваа Конвенција по одобрувањето од страна на Состанокот на Страните.
4. Било која организација од Член 17, која што ќе стане Страна кон оваа Конвенција, без било која од нејзините земји-членки да е Страна кон истата, ќе биде обврзана со сите обврски во рамките на оваа Конвенција. Доколку една или повеќе земји-членки на ваква организација се Страни кон оваа Конвенција, организацијата и нејзините земји-членки ќе одлучат за своите соодветни одговорности при исполнувањето на своите обврски според оваа Конвенција. Во вакви случаи, организацијата и земјите-членки нема да го имаат правото напоредно да ги реализираат своите права во рамките на оваа Конвенција.
5. Во своите инструменти на ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување, организациите на регионална економска интеграција од Член 17, ќе дадат изјава за степенот на својата надлежност односно компетентност во однос на работите раководени според оваа Конвенција. Овие организации исто така ќе го информираат Депозитарот за секоја позначајна модификација во однос на степенот на сопствената компетентност односно надлежност.

Член 20

Стапување во сила

1. Оваа Конвенција ќе стапи на сила на 90-иот ден од датата на депонирањето на 16-иот инструмент на ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување.
2. За потребите на став 1 од овој член, било кој инструмент депониран од страна на организација на регионална економска интеграција, нема да се смета за дополнување кон инструментите депонирани од страна на земјите-членки на оваа организација.

3. За секоја земја или организација од Член 17, која што ќе ја ратификува, прифати или одобри оваа Конвенција или која што кон истата ќе пристапи по депонирањето на 16-иот инструмент на ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување - Конвенцијата ќе стапи на сила на 90-иот ден од датата на депонирање од страна на оваа земја или организација, на нејзиниот инструмент на ратификација, прифаќање, одобрување или пристапување.

Член 21 Повлекување

Во било кое време по истекот на три години од датата на стапување на сила на оваа Конвенција за дадена Страна, таа договорна страна ќе може да се повлече од Конвенцијата со доставување писмено известување до Депозитарот. Било кое вакво повлекување ќе стапи на сила на 90-иот ден по датата на која што Депозитарот ќе го прими известувањето за истото.

Член 22 Автентични текстови

Оригиналот на оваа Конвенција, во примероци на англиски, француски и руски јазик, подеднакво автентични текстови, ќе биде депониран кај Генералниот Секретар на Обединетите Нации.

Долупотпишаните, прописно овластени, лично ја потпишаа оваа Конвенција.

Во Аархус (Данска), на 25-иот ден од јуни, илјада деветстотини деведесет и осма година.

Прилог I
Листа на активности од Член 6, став 1, алинеа (а)

1. Сектор енергетика:

- Рафинерии за минерална нафта и гас;
- Инсталации за гасификација и трансформирање на гасовите во течна состојба;
- Термо-електрани и други инсталации за согорување, со топлински инпут од 50 или повеќе мегавати;
- Печки за кокс;
- Нуклеарни електрани и други нуклеарни реактори, вклучувајќи го и расклопувањето или дезактивирањето на ваквите електрани или реактори 1/ (со исклучок на истражните инсталации за производство и конверзија на материјалите подложни на фисија, чија што максимална моќност не е поголема од 1 kW континуирано термичко оптоварување);
- Инсталации за преработка на озраченото (од радијација) нуклеарно гориво;
- Инсталации проектирани:
  - За производство или збогатување нуклеарно гориво;
  - За преработка на озрачено нуклеарно гориво или високо радиоактивен отпад;
  - За финално депонирање озрачено нуклеарно гориво;
  - Исклучиво за финално депонирање радиоактивен отпад;
  - Исклучиво за депонирање (планирано за над 10 години) озрачени нуклеарни горива или радиоактивен отпад на локација различна од местото на производство т.е создавање.

2. Производство и преработка на метали:

- Инсталации за печење и синтерување метална руда (вклучувајќи ја и сулфидната руда);
- Инсталации за производство на сирово железо или челик (примарна или секундарна фузија), вклучувајќи го и континуираното леење, со капацитет над 2,5 тони на час;
- Инсталации за преработка на црни метали:
  - (i) Постројки за жешко валање, со капацитет над 20 тони сиров челик на час;
  - (ii) Ковачници со чекани чија што енергија изнесува над 50 килоџули по чекан, каде што користената калорифична моќ изнесува над 20 MW;
  - (iii) Примена на заштитни фузирани метални облоги, со инпут поголем од два тони сиров челик на час;
- Ливници за црни метали, со произведен капацитет над 20 тони дневно;

- Инсталации:

(i) За производство на обоени сирови метали од руда, концентрати или секундарни сировини со металуршки, хемиски или електролитски процеси;

(ii) За топење (и легирање) обоени метали, вклучувајќи ги и обновените производи (рафинирање, леење во ливница итн.), со капацитет на топење поголем од 4 тони дневно за олово и кадмиум, или 20 тони дневно за сите други метали;

- Инсталации за површинско третирање метали и пластични материјали со примена на електролитски или хемиски процеси, каде што зафатнината на садовите каде што се обавува третирањето изнесува над 30 m³.

3. Индустрија на минерали:

- Инсталации за производство на цементен клинкер во обртни килнови, со произведен капацитет поголем од 500 тони дневно, или на вар во обртни килнови, со произведен капацитет поголем од 50 тони дневно, или во други печки, со произведен капацитет поголем од 50 тони дневно;

- Инсталации за производство на азбест и на производи со азбестна база;

- Инсталации за производство на стакло, вклучувајќи ги и стаклените влакна, со капацитет на топење над 20 тони дневно;

- Инсталации за топење минерални супстанции, вклучувајќи го и производството на минерални влакна, со капацитет на топење над 20 тони дневно;

- Инсталации за производство на керамички производи со горење (т.е печење), конкретно за производство на покривни црепови, тули, огноотпорни тули, плочки, камени сидарски производи или процелан, со произведен капацитет поголем од 75 тони дневно, и/или со капацитет на килнови поголем од 4 m³ и густина по килн поголема од 300 kg/m³.

4. Хемиска индустрија: Производството во рамките на значењето на категориите на активности содржани во овој став, се однесува на производство во индустриски обем по пат на хемиска преработка на супстанции или групи на супстанции од алинеите од (а) до (е):

(а) Хемиски инсталации за производство на основните органски хемикалии, како што се:

(i) Прости јагленоводороди (линеарни или циклични, заситени или незаситени, алифатични или ароматични);

(ii) Јагленоводороди што содржат кислород, како што се алкохолите, алдехидите, кетоните, карбоксилните киселини, естерите, ацетатите, етерите, пероксидите, епоксидните смоли;

- (iii) Сулфурни јагленоводороди;
- (iv) Нитрогени јагленоводороди како што се амините, амидите, нитритните соединенија, нитро-соединенијата или нитратните соединенија, нитрилите, цијанатите, изоцијанатите;
- (v) Јагленоводороди што содржат фосфор;
- (vi) Халогенски јагленоводороди;
- (vii) Органо-металски соединенија;
- (viii) Базични пластични материјали (полимери, синтетички влакна и влакна со целулозна основа);
- (ix) Синтетички гуми;
- (x) Фарби и пигменти;
- (xi) Површински активни агенси и слоеви;

(б) Хемиски инсталации за производство на базични неоргански хемикалии, како што се:

- (i) гасови, како на пример амонија, хлор или хидроген-хлорид, флуорин или хидроген-флуорид, јаглените оксиди, сулфурните соединенија, азотен-оксидите, сулфур-диоксидот, карбонил-хлоридот;
- (ii) Киселини, како што е хромната киселина, хидро-флуорната киселина, фосфорната киселина, нитритната киселина, хидро-хлорната киселина, сулфуричната киселина, олеумот, сулфурните киселини;
- (iii) Бази, како што се амониум-хидроксидот, калиум-хидроксидот, содиум-хидроксидот;
- (iv) Соли, како што е амониум-хлоридот, калиум-хлоратот, калиум-карбонатот, содиум-карбонатот, перборатот, сребрениот нитрат;
- (v) Неметали, метални оксиди или други неоргански соединенија како што е калциум-карбидот, силиконот, силикон-карбидот;

(в) Хемиски инсталации за производство на вештачки ѓубрива базирани врз фосфор, азотен или калиум (прости или сложени вештачки ѓубрива);

(г) Хемиски инсталации за производство на базични производи за заштита на растенијата и на биоциди;

(д) Инсталации каде што се применува хемиски или биолошки процес за производство на базични фармацевтски производи;

(ѓ) Хемиски инсталации за производство на експлозиви;

(е) Хемиски инсталации во кои што хемиската или биолошката обработка се користи за производство на протеински прехранбени адитиви, ферменти и други протеински супстанции.

5. Управување со отпадот:

- Инсталации за спалување, обновување, хемиско третирање или депонирање опасен отпад;
- Инсталации за спалување комунален отпад, со капацитет поголем од 3 тони на час;
- Инсталации за депонирање неопасен отпад, со капацитет поголем од 50 тони дневно;
- Депонии што примаат над 10 тони дневно, со вкупен капацитет поголем од 25.000 тони, со исклучок на депониите со инертен отпад.

6. Пречистителни станици за отпадни води, со капацитет поголем од еквивалент на 150.000 жители.

7. Индустриски постројки за:

(а) Производство на каша од дрвена граѓа или слични влакнести материјали;

(б) Производство на хартија и картон со производствен капацитет поголем од 20 тони дневно.

8. (а) Изградба на линии за меѓуградски железнички сообраќај и на аеродроми (2/ со основна работна должина од 2.100 m или повеќе);

(б) Изградба на автопатишта и експресни патишта; 3/

(в) Изградба на нов пат со четири или повеќе ленти, или престојување и/или проширување на постоечки пат со две ленти, така што да се добијат четири или повеќе ленти, онаму каде што ваквиот нов пат, или престоена и/или проширена делница од пат, би имале 10 или повеќе km континуирана должина.

9. (а) Водни патишта во внатрешноста на земјата и пристаништа за внатрешен воден сообраќај, каде што е можно поминување на пловни тела потешки од 1.350 тони;

(б) Трговски пристаништа, пристаништа за товарење и растоварување, поврзани со копнени и надворешни пристаништа (освен пристаништата за траекти), што можат да примат пловни тела потешки од 1.350 тони.

10. Црпење подземни води или вештачки постројки за полнење на подземните базени, каде што годишната зафатнина на зафатената или пополнетата вода е еднаква на, или поголема од, 10 милиони кубни метри.

11. (а) Работи за трансфер на водни ресурси помеѓу речните базени, каде што целта на трансферот е да се спречат евентуалните недостатоци на вода, и каде што количеството на пренесените води е поголемо од 100 милиони кубни метри годишно;

(б) Во сите други случаи, работи за трансфер (пренос) на водни ресурси помеѓу речни базени, каде што повеќегодишниот просечен проток во зафатниот базен е поголем од 2.000 милиони кубни метри годишно, и каде што количествата на пренесените води се поголеми од 5% од овој проток.

Во обата случаја, исклучени се трансферите на вода за пиење со цевни системи.

12. Екстракција на нафта и природен гас за комерцијални потреби, каде што изваденото количество е поголемо од 500 тони дневно (во случај да се работи за нафта), и 500.000 кубни метри дневно (доколку се работи за гас).

13. Брани и други инсталации проектирани за задржување или за перманентно складирање води, каде што новото или дополнителното количество задржани или складирани (акумулирани) води изнесува повеќе од 10 милиони кубни метри.

14. Цевоводи за транспорт на гас, нафта или хемикалии, со пречник поголем од 800 mm и со должина поголема од 40 km.

15. Инсталации за интензивно одгледување живина или свињи, со повеќе од:

(а) 40.000 места за живина;

(б) 2.000 места за товни свињи (над 30 kg); или

(в) 750 места за маторици.

16. Каменоломи и отворени рудници, каде што површината на локацијата е поголема од 25 хектари, или екстракција на тресет, каде што површината на локацијата е поголема од 150 хектари.

17. Изградба на далноводи со напон од 220 или повеќе kV, и со должина поголема од 15 km.

18. Инсталации за складирање нафтени, нафтено-хемиски или хемиски производи, со капацитет од 200.000 или повеќе тони.

19. Други активности:

- Постројки за претходно третирање (операции како што се миењето, белењето, натопувањето) или фарбање влакна или ткаенини, каде што капацитетот на третирање изнесува над 10 тони дневно;
- Постројки за штавење големи и мали кожи, каде што капацитетот на третирање е поголем од 12 тони готови производи дневно;

а) Кланици со капацитет на производство над 50 тони дневно;

(б) Третирање и обработка наменети за производство на прехранбени производи од:

- (i) Сировини од животинско потекло (освен млеко), со произведен капацитет на готови производи поголем од 75 тони дневно;
- (ii) Сировини од растително потекло, со произведен капацитет на готови производи поголем од 300 тони дневно (просечна вредност врз квартална основа);

(в) третирање и преработка на млеко, со над 200 тони примено млеко дневно (просечна вредност врз годишна основа);

- Инсталации за депонирање или рециклирање животински трупови и отпад од животинско потекло, со капацитет на третирање поголем од 10 тони дневно;
- Инсталации за површинско третирање супстанции, предмети или производи со примена на органски солвенти, конкретно за прекривање, печатење, обложување, одмастување на површината на металите, постигање водоотпорност, калибрирање, боење, чистење или импрегнирање, со потрошувачки капацитет од 150 кг на час или над 200 тони годишно;
- Инсталации за производство на јагленик (печен јаглен) или електрографит, по пат на спалување или графитизација;

20. Било која активност, неопфатена во ставовите 1-19, каде што јавното учество се обезбедува преку постапка на оценка на влијанието врз животната средина, согласно со националното законодавство.

21. Одредбата од Член 6, став 1, алинеа (а), не важи за било кој од гореспоменатите проекти што исклучиво или пред се, се презема за истражувачки потреби, развој и тесирање нови методи или производи, со времетраење помало од две години, освен доколку постои веројатност дека истите би можеле да предизвикаат значаен негативен ефект врз животната средина или врз здравјето.

22. Било каква измена кон, или проширување на, одредени активности, каде што измената или проширувањето како такви ги задоволуваат критериумите дефинирани во овој прилог, ќе подлежат на Член 6, став 1, алинеа (а). Било која друга измена или проширување на активностите, ќе подлежи на Член 6, став 1, алинеа (б).

Забелешки:

1/ Нуклеарните електрани и останатите нуклеарни реактори, престануваат да бидат ваква инсталација во моментот кога сето нуклеарно гориво и останатите радиоактивно контаминирани елементи, дефинитивно ќе бидат отстранети од локалцијата каде што се наоѓа инсталацијата.

2/ За потребите на оваа Конвенција, "аеродром" се однесува на аеродром што одговара на дефиницијата во Конвенцијата од Чикаго (1944 година), со која што се формира Меѓународната организација за цивилна воздушна пловидба (Прилог 14).

3/ За потребите на оваа Конвенција, "експресен пат" означува пат што одговара на дефиницијата во Европската спогодба за основните меѓународни сообраќајни артерии (15.11.1975 година).

Прилог II Арбитража

1. Во случај да се достави спор за арбитража, согласно со Член 16, став 2 од оваа Конвенција, Страната или Страните ќе го известат Секретаријатот за предметот на спорот и конкретно ќе ги наведат членовите од оваа Конвенција чија што интерпретација или примена претставува предмет на спорот. Секретаријатот информацијата ќе ја проследи до сите договорни страни кон оваа Конвенција.
2. Арбитражниот суд ќе се состои од три члена. Страната или страните што го покренуваат спорот, како и другата страна или страни во спорот, ќе назначат арбитер, а двата арбитри именувани на овој начин со взаемна согласност ќе именуваат трет арбитер, кој што ќе биде претседател на арбитражниот трибунал. Третиот арбитер нема да биде државјанин на било која страна во спорот, ниту ќе има место на вообичаен престој на територијата на било која од трите страни, ниту ќе биде вработен во нивните земји, ниту претходно ќе се бави со случајот во било кое друго својство.
3. Во случај претседателот на арбитражниот трибунал да не биде именуван во рок од два месеца по именувањето на вториот арбитер, а на барање од било која страна во спорот, Извршниот секретар на Економската комисија за Европа ќе именува претседател во рок на натамошни два месеца по истекот на овој период.
4. Во случај едната од страните во спорот да не именува арбитер во рок од два месеца по приемот на барањето, другата страна ќе може за тоа да го информира Извршниот секретар на Економската комисија за Европа, кој ќе го именува претседателот на арбитражниот трибунал во рок на натамошен двомесечен период. По именувањето, претседателот на арбитражниот трибунал од страната што не именувала арбитер, ќе побара тоа да го стори во текот на наредните два месеца. Доколку конкретната страна во спорот не го стори тоа во текот на тој период, претседателот за тоа ќе го информира извршниот секретар на Економската комисија за Европа, кој што ова именување ќе го обави во текот на наредните два месеца.
5. Арбитражниот трибунал својата одлука ќе ја донесе согласно со меѓународниот Закон и со одредбите од оваа Конвенција.
6. Било кој арбитражен трибунал формиран согласно со одредбите од овој Прилог, ќе го изготви сопствениот деловодник.
7. Одлуките на арбитражниот трибунал, како за процедурата, така и за суштината, ќе се донесуваат со мнозинство гласови од страна на неговите членови.

8. Трибуналот може да ги преземе сите соодветни мерки за да ги утврди фактите.

9. Страните во спорот ќе ја олеснат работата на арбитражниот трибунал, и конкретно, со примена на сите начини и средства што им стојат на располагање:

(a) Ќе му ги достават сите релевантни документи и информации;

(б) По потреба, ќе му овозможат да поканува сведоци или експерти и да ги прими нивните докази.

10. Страните и арбитражите ќе ја заштитируваат доверливоста на сите информации што тие ќе ги добијат како доверливи во текот на постапката на арбитражниот трибунал.

11. На барање од една од страните, арбитражниот суд може да препорача времени мерки за заштита.

12. Во случај една од страните во спорот да не се појави пред арбитражниот суд или не го брани својот случај, другата страна во спорот може од трибуналот да побара да продолжи со постапката и да ја донесе својата конечна одлука. Отстаството на една страна или небраненето на случајот од страната, нема да претставува пречка за одвивањето на постапката.

13. Арбитражниот суд може да ги ислуша и да одлучи по противбарањата што непосредно ќе произлезат од предметот на спорот.

14. Освен доколку арбитражниот суд не одлучи поинаку заради конкретните околности на случајот, трошоците на трибуналот, вклучувајќи го и плаќањето на неговите членови, подеднакво ќе бидат сносени од страните во спорот. Трибуналот ќе води евиденција за сите свои издатоци, и до страните во спорот ќе достави финална изјава за истите.

15. Било која Страна кон оваа Конвенција која што за предметот на спорот има интерес од правна природа, и која што би можела да биде засегната со дадена одлука во случајот, може да интервенира во постапката со согласност од страна на трибуналот.

16. Арбитражниот суд својата пресуда ќе ја донесе во рок од пет месеци по датата на која што истиот е формиран, освен доколку не заклучи дека е неопходно овој рок да се продолжи за период не подолг од пет месеци.

17. Пресудата на арбитражниот суд ќе биде придружена со изјава за причините. Таа ќе биде дефинитивна и обврзувачка за сите страни во спорот. Арбитражниот трибунал пресудата ќе им ја проследи на

страните во спорот и на секретаријатот. Секретаријатот примените информации ќе ги достави до сите договорни страни кон оваа Конвенција.

18. Било кој спор што може да произлезе помеѓу страните во врска со интерпретацијата или извршувањето на пресудата, може да се достави до арбитражниот трибунал од било која страна или, доколку тоа не е можно, до друг трибунал што за оваа цел ќе се формира на ист начин како и првиот трибунал.